

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ ΑΡΧΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

A.1

1. δ
2. στ
3. α
4. β

A.2.

Σπήλαιο: Ο κόσμος των αισθητών πραγμάτων, που αντιδιαστέλλεται προς τον αληθινό κόσμο, εκείνον των ιδεών, η απατηλή πραγματικότητα.

Δεσμώτες: οι κοινοί άνθρωποι που, έχοντας εθιστεί στις απατηλές παραστάσεις των αισθητών πραγμάτων, ζουν, χωρίς να το ξέρουν, μες στο ψέμα.

Αλυσίδες: συμβολίζουν τις αισθήσεις τους, που τους υποχρεώνουν να παρατηρούν μόνο τα απατηλά είδωλα των ιδεών, των αληθινών όντων.

Σκιές: συμβολίζουν τα απεικάσματα των ιδεών, δηλαδή τα αισθητά πράγματα, που δημιουργούν στους δεσμώτες ψευδείς παραστάσεις.

Απελεύθερος δεσμώτης: ο φιλόσοφος, ο οποίος βλέπει τα ίδια τα όντα, τις ιδέες και όχι τα είδωλά τους.

A.3.

Οι πυρρωνιστές δεν υποπίπτουν στο σφάλμα των ακαδημαϊκών σκεπτικών, που διακηρύσσουν την άποψη ότι ο άνθρωπος δεν μπορεί να φτάσει στην κατάκτηση της αλήθειας και που αντιφάσκουν, διότι, ενώ αρνούνται τη δυνατότητα του ανθρώπου να φτάσει στην αλήθεια, οι ίδιοι θεωρούν ως αληθή τον ισχυρισμό τους αυτό. Αντιθέτως, οι πυρρωνιστές αρνούνται να πάρουν οποιαδήποτε θέση (αποχή ή εποχή), ισχυριζόμενοι ότι για κάθε ζήτημα εμφανίζονται αντίθετες απόψεις με ίση λογική δύναμη (σθένος) και πειστικότητα (ισοσθένεια λόγων). Η ζωή όμως, όπου καθημερινά αναγκαζόμαστε να πάρουμε αποφάσεις και να επιλέξουμε, αποδεικνύει το ανέφικτο της θέσης τους.

A.4.

Ο Καντ προσδιόρισε την αιτιότητα όχι ως μία παράσταση όπως οι άλλες, που τη σχηματίζουμε μέσω των αισθήσεών μας, αλλά ως μία κατηγορία – έννοια που έχουμε ήδη στο μυαλό μας πριν από κάθε εμπειρία (= a priori). Η έννοια της αιτιότητας, έχοντας προ-εμπειρικό χαρακτήρα, είναι όχι προϊόν, αλλά προϋπόθεση της εμπειρίας μας: έτσι, αν παρατηρήσω ότι επανειλημμένα και απαρεικλίτως ένα γεγονός ακολουθεί ένα άλλο, τότε αποφασίζω να τα συνδέσω αιτιοκρατικά.

B.1.

α. Οι φιλόσοφοι δε δέχονται τίποτα ως δεδομένο όσο καταξιωμένο κι αν είναι αυτό, επειδή οι καθιερωμένες και “αυταπόδεικτες” αλήθειες οδηγούν την

κοινωνία στον πνευματικό “λήθαργο”. Κατά συνέπεια, η φιλοσοφία θέτει γενικά ερωτήματα που ασκούν κριτική απέναντι στους θεσμούς, στον κοινό νου, στη θρησκεία, στη γλώσσα, στην επιστήμη, στην πολιτική, στην τέχνη, ακόμη και στη φιλοσοφική παράδοση. Αποτελεί, λοιπόν, τον προαγωγό της ελευθερίας του πνεύματος, μια που μόνο η ελευθερία ανέχεται αλλά και επιδιώκει την κριτική και το διάλογο. Μέσα, επομένως, από την άσκηση κριτικής, η φιλοσοφία προσπαθεί να οργανώσει λογικά αυτό τον κόσμο, κι, αν κρίνεται απαραίτητο, να τον αλλάξει.

β.

	Φιλοσοφία	Επιστήμη	Θεολογία	Τέχνη
Σκοπός	Διερεύνηση του τι είναι δυνατό, πιθανό, λογικό (τι θα μπορούσε ή τι θα έπρεπε να ισχύει)	Διερεύνηση της πραγματικότητας και ανακάλυψη των αιτιών	Υπέρβαση της πραγματικότητας (παράδεισος, νιρβάνα...)	Δημιουργία αισθητικών αξιών – πρόκληση αισθητικής απόλαυσης
Μέσα	Λογικά επιχειρήματα, διαρκής αμφισβήτηση	Παρατήρηση, πείραμα, επιστημονικές μέθοδοι	πίστη	Υλικά μέσα (μάρμαρο, χρώματα, πέτρα, ήχοι κλπ.)

B.2.

Ο Μπέρκλεϋ απέρριψε την υπόθεση του Λοκ για την ύπαρξη της υλικής υπόστασης. Για τον Μπέρκλεϋ, υπάρχει μόνο εκείνο που μπορούμε να αντιληφθούμε εμπειρικά και να το συλλάβουμε με τις αισθήσεις μας· τα όρια της πραγματικότητας είναι τα όρια της εμπειρίας μας [esse est percipi = το είναι ταυτίζεται με το αντιλαμβάνεσθαι]. Αυτό δηλώνεται στο απόσπασμα: «τα μη σκεπτόμενα όντα (τα πράγματα, όπως εμείς τα αντιλαμβανόμαστε με τις αισθήσεις μας) δεν είναι δυνατόν να υπάρχουν μέσα σε καμιά άλλη υπόσταση...». Όταν μάλιστα κάνει λόγο για φιλοσόφους που υποστηρίζουν «ότι οι αισθητές ιδιότητες (ποιότητες) υπάρχουν μέσα σε μια αδρανή υπόσταση που την ονομάζουν ύλη», ασκεί και πάλι κριτική στην άποψη του Λοκ ότι οι ποιότητες ανήκουν στα αισθητά πράγματα που υπάρχουν έξω από μας. Με τη φράση «εκτός από τα πνεύματα ... αντιλαμβάνονται τα όντα αυτά», υιοθετεί την ύπαρξη μιας νοητικής υπόστασης στην οποία είναι συγκεντρωμένες οι ιδέες μας, υπόσταση που ονομάζει «πνεύμα» ή «ψυχή». Η ψυχή, όσο κι αν είναι συγγενεύει με τις ιδέες, δεν ταυτίζεται με αυτές· αντιθέτως, προϋπάρχει των ιδεών.

Επιμέλεια:

Σπύρος Τσακίρογλου, Ολυμπία Παρασκευαΐδου, φιλόλογοι